

Parisa Liljestrاند: Inledningsanförande vid uppförandet av verket Den judiska sången

Talare
Parisa Liljestrاند
Kulturminister

Datum
26 maj 2025

Plats
Stockholm

- 1 ”Den som har vingar flyger uppåt – och är ingens slav.”

Så sjunger svalan i Dos Kelbl – en av de vackraste jiddischvisor jag vet. Visan skildrar en kalv, fjättrad på en vagn och på väg till slakt; och en svala som svävar fritt över sommarhimlen.

Dos Kelbl skrevs 1940 av Aaron Zeitlin och tonsattes av Sholom Secunda, två östeuropeiska judar som tagit sin tillflykt till New York. Den har översatts till otaliga språk, och blivit en symbol världen över för dem vars röster kvävdes, men som aldrig slutade drömma. En metafor över människor som slagits i bojor, men vägrat låta sig tystas. Som kämpat för friheten, och vars röster likt visans svala seglat iväg över världen.

Ungefär samtidigt som Zeitlin skrev sina bevingade ord, tonsatte Moses Pergament sitt mästerverk ”Den judiska sången” här i Sverige.

Pergament komponerade sitt magnum opus i slutet av andra världskriget, medan Förintelsen ännu pågick. Texterna är hämtade ur två av Ragnar Josephsons diktsamlingar från början av 1900-talet: Kedjan och Judiska dikter.

Pergament var svensk, finlandssvensk – och jude. Men framför allt var han konstnär.

Och det är ju precis så det är. Stora konstnärskap går bortom stereotyper och identiteter. Kulturen blottlägger det renskrapat, naket mänskliga i tillvaron. Den skapar band som hjälper oss att möta gemensamma utmaningar.

I ”Den judiska sången” lät Moses Pergament det judiska folkets sång bli en svensk sång. En sång om smärta, ja – men också om motstånd, värdighet, och

hopp. En sång som skildrar Förintelsens fasor, Europas ruiner, utan att nämna dem vid namn. Ett verk av allegorier, djupt förankrade i en hebreisk berättartradition.

- 35 Liksom så många andra judiska konstnärer bar Moses Pergament med sig traditionens tyngd – men också dess vingar.

- Såväl Pergament som Josephson verkade i en tid då antisemitismen var mycket utbredd. Moses Pergament förvägrades länge medlemskap i Föreningen Svenska
40 Tonsättare på grund av att han var jude. Ragnar Josephson fick verk stoppade av den dåvarande Dramatenchefen för att de var för kritiska mot nazismen. Ingen av dem valde att vika sig för trycket. Likt visans svala vägrade de att låta sig hindras av små människor med små tankar.

- 45 Det manar till eftertanke. När vi säger ”aldrig mer”, måste vi löpa linan ut. Att stoppa dagens antisemitism är inte bara en fråga om att markera mot öppet hat på gator, torg och sociala medier. Tendensen att exkludera judiska kulturskapare och akademiker, just för att de är judiska, smyger sig återigen fram. I Sverige, år 2025. Och det kan vi aldrig acceptera. Rasism och
50 antisemitism har ingen plats i vårt samhälle. Dagens judiska kulturskapare ska inte behöva uppleva detsamma som Pergament och Josephson gjorde för 80 år sedan.

- I år firar vi 250 år av etablerat judiskt liv i Sverige. 1775 fick Aaron Isaac rätt att
55 bosätta sig här, utan att tvingas konvertera till kristendom. Samma år grundade han en judisk församling här i Stockholm.

- 250 år senare ser vi judiska inslag på många sätt i vårt land. Det har blivit en självklar del av vårt kulturarv. Från Georg Riedels Idas sommarvisa, själva
60 sinnebilden av sommarlov för generationer svenskar, till Josef Franks designklassiker. Hit hör givetvis även Moses Pergament och Ragnar Josephson.

- Som statsminister Ulf Kristersson sa under en ceremoni i riksdagen den 23 januari i år med anledning av Förintelsens minnesdag ”Judiskt liv är alltså en
65 omistlig del av vår svenska nutid, för att det var en viktig del av vår svenska dåtid – och ska förbli en självklar del av vår svenska framtid.”

Historien bär på viktiga budskap. Genom att känna och utforska vårt kulturarv

70 – konsten, dramatiken, litteraturen, och musiken – får vi tillgång till omistliga
lärdomar från förr. Snart ska ni få luta er tillbaka och lyssna. Inte bara till vacker
musik, utan till vishet från de som gått före oss. Vi lyssnar för att hedra de vingar
som burit röster genom århundraden av förföljelse – och århundranden av stolt
skapande.

75

Den som har vingar, flyger uppåt – och är ingens slav.

Ikväll får vi alla låna de vingarna. Och lyfta tillsammans.

80 Tack.

Källa

<div>Manuskript hämtat från regeringen.se (2025-05-26)</div>

85

Taggar

2020-tal, 2025, Kvinna, Moderaterna, Politiska tal

URI

<https://www.svenskatal.se/tale/parisa-liljestrand-inledningsanforande-vid-uppforandet-av-verket-den-judiska-sangen>

90

95

100

105